

Sygnatura akt II AKa 413/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 grudnia 2021 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący SSA Wiesław Pędziwiatr

Sędziowie: SA Jerzy Skorupka (spr.)

SA Jarosław Mazurek

Protokolant: Anna Konieczna

przy udziale Waldemara Kawalca prokuratora Prokuratury (...) we W.

po rozpoznaniu 22 grudnia 2021 r.

sprawy wnioskodawczyni B. G.

o odszkodowania i zadośćuczynienie

na skutek apelacji wniesionej przez prokuratora

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z 14 września 2021 r. sygn. akt III Ko 211/21

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddala w całości żądanie wnioskodawczyni B. G. zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia;

II. stwierdza, że koszty postępowania ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy we Wrocławiu wyrokiem z dnia 14 września 2021 r., III Ko 211/21:

I. na podstawie art. 8 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego zasądził od skarbu państwa na rzecz wnioskodawcy B. G. 654.696,02 zł tytułem dodatkowego odszkodowania ponad kwotę 48.600.000 starych złotych zasądzonych postanowieniami sądu Wojewódzkiego we Wrocławiu z 29 marca 1993, III KO 175/92/O wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

II. na podstawie artykułu 8 ust. 1 i 4 wymienionej ustawy zasądził od skarbu państwa na rzecz wnioskodawczyni B. G. 663.295,99 zł. tytułem dodatkowego zadośćuczynienia ponad kwotę 94.500.000 starych złotych zasądzonych postanowieniem sądu Wojewódzkiego we Wrocławiu z 29 marca 1990 r., III KO 175/92/O wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

III. dalej idące roszczenia oddalił.

Wyrok zaskarżył rzecznik interesu publicznego, to jest Prokurator Okręgowy we Wrocławiu w całości na niekorzyść wnioskodawczyni B. G. zarzucając:

I. obrazę przepisu prawa materialnego, to jest art. 8 ust. 1 i 4 ustawy lutowej polegającą na uznaniu, że wskazane wyżej przepisy pozwalają na orzekanie o dodatkowym odszkodowaniu i dodatkowym zadośćuczynieniu, gdy przemawiają za tym względy słuszności, nawet w sytuacji braku orzeczenia zasądzonego odszkodowanie wydane w wyniku rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania, o którym stanowi art. 8 ust. 4 tej ustawy,

II. rażąco niewspółmierność orzeczonego dodatkowego odszkodowania w kwocie 654. 696,02 zł ponad kwotę 48.600.000 starych złotych i dodatkowego zadośćuczynienia w kwocie 663.295,99 zł ponad kwotę 94.500.000 starych złotych orzeczonych na rzecz wnioskodawczyni B. G., które są zbyt wysokie, albowiem przy ustalaniu błędnie uwzględniono objęty powagą rzeczy osądzonej 27 miesięczny okres pobytu Z. S. (1) w zakładzie karnym, tym samym w sposób nieprawidłowy ustalono, że odszkodowanie powinno dotyczyć 183 miesięcy represji, gdy z prawidłowych ustaleń sądu pierwszej instancji wynika, że okres ten to 134 miesiące, a ponadto przy ustalaniu wysokości należnego odszkodowania za okres od dnia 20 października 1954 do 19 grudnia 1956 (26 miesięcy pracy w batalionie pracy) oraz od dnia 19 grudnia 1956 do dnia 11 września 1965 (108 miesięcy pracy na stanowiskach poniżej możliwości zarobkowych), błędnie nie uwzględniono w sposób należyty tego, że Z. S. (1) w tym drugim okresie pracował i otrzymywał wynagrodzenie.

We wniosku odwoławczym skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez obniżenie zasądzonego na rzecz wnioskodawczyni zadośćuczynienia do kwoty 390.000 zł i odszkodowania do kwoty 443,829,92 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku z jednoczesnym utrzymaniem w mocy przedmiotowego orzeczenia w pozostałej części.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu zważył, co następuje. Apelacja prokuratora jest zasadna o tyle, że trafnie podnosi brak możliwości zastosowania w rozpoznawanej sprawie przepisów art. 8 ust. 1 i 4 ustawy lutowej. Niezrozumiały jest zaś zarzut rażąco niewspółmierności zasądzonego na rzecz wnioskodawczyni dodatkowego odszkodowania i zadośćuczynienia. Jeżeli wobec wnioskodawczyni nie występują przesłanki do zasądzenia dodatkowego odszkodowania na podstawie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej, to nie przysługuje jej żadne dodatkowe odszkodowanie. Nie można więc mówić o niewspółmiernym odszkodowaniu, co podnosi skarżący. Niezrozumiały jest także wniosek odwoławczy, gdyż jest on sprzeczny z zarzutem sformułowanym w punkcie pierwszym apelacji.

Zważyć zatem należy, że z niekwestionowanych ustaleń sądu pierwszej instancji wynika, że Z. S. (1) wyrokiem byłego Wojskowego Sądu Rejonowego we Wrocławiu z dnia 31.01.1951 r., Sr 26/51 został skazany na karę 8 lat pozbawienia wolności za czyny z art. 86§2 (...) i inne. Na wniosek Z. S. (1) z dnia 19.07.1991 r. Sąd Wojewódzki we Wrocławiu postanowieniem z 6.01.1992 r., na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy lutowej uznał za nieważny wyrok byłego Wojskowego Sądu Rejonowego we Wrocławiu z dnia 31.01.1951 r., Sr 26/51. Następnie, na wniosek Z. S. (1), Sąd Wojewódzki we Wrocławiu, na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej zasądził na jego rzecz odszkodowanie w wysokości 48.600.000 starych złotych i zadośćuczynienie w wysokości 94.500.000 starych złotych.

Z. S. (1) zaskarżył wymienione postanowienie, gdyż zasądzone odszkodowanie nie obejmowało wszystkich szkód i krzywd jakie odniósł. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu uwzględniając tą skargę, uchylił w części zaskarżone orzeczenie, polecając ponownie rozstrzygnąć kwestie szkody i krzywdy wynikłe z pracy Z. S. (1) w batalionach pracy.

Po śmierci Z. S. (1), jego córka B. G. (wnioskodawczyni) wystąpiła z żądaniem zasądzenia na jej rzecz dodatkowego odszkodowania i zadośćuczynienia, na podstawie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej. Od razu należy powiedzieć, że żądanie to jest pozbawione podstawy prawnej, a przez to oczywiście bezzasadne, gdyż ww. przepis ustawy lutowej nie stanowi podstawy do zasądzenia dodatkowego odszkodowania w sytuacji, gdy uprawniona osoba uzyskała już odszkodowanie na podstawie art. 8 ust. 1 ww. ustawy.

Wobec braku zrozumienia przez sąd pierwszej instancji i, jak wydaje się także przez prokuratora, treści normy wyrażonej w art. 8 ust. 4 ustawy lutowej, wskazać więc należy, że warunkiem uzyskania odszkodowania i zadośćuczynienia za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego jest stwierdzenie nieważności orzeczenia, o którym mowa w art. 1 ust. 1 i 2 ustawy lutowej. W rozpoznawanej sprawie warunek ten został spełniony,

gdyż Sąd Wojewódzki we Wrocławiu postanowieniem z dnia 19.07.1991 r. stwierdził nieważność wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego we Wrocławiu z dnia 31.01.1951 r., skazującego Z. S. (1) za czynu, o których mowa w art. 1 ust. 1 ustawy lutowej. Zatem, stosownie do art. 2 ust. 1 ustawy lutowej, uniewinnienie A. D. przez Sąd Najwyższy w trybie rewizji nadzwyczajnej należy uznać za równoznaczne ze stwierdzeniem nieważności orzeczenia, o którym mowa w art. 1 ust. 1 i 2 ustawy lutowej.

Stosownie do art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wydania lub wykonania orzeczenia albo decyzji. W razie śmierci tej osoby uprawnienie to przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców.

Po wydaniu przez Sąd Wojewódzki we Wrocławiu wskazanego wcześniej postanowienia stwierdzającego nieważność wyroku z 31.01.1951 r. Z. S. (1), na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej wystąpił z wnioskiem o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienia. Sąd Wojewódzki we Wrocławiu postanowieniem z 25.03.1993 r., III Ko 175/92 uwzględnił ten wniosek, zasądzając podane wcześniej wartości.

W przepisie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej określona została norma, stosownie do której, przepis ust. 1 art. 8 nie ma zastosowania, jeżeli w wyniku rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania prawomocnie zasądzono odszkodowanie, chyba że za jego zastosowaniem przemawiają względy słuszności. **Z przepisu art. 8 ust. 4 ustawy lutowej wynika więc, że w wypadkach określonych w tym przepisie, dla uzyskania odszkodowania i zadośćuczynienia zbędne jest stwierdzenie nieważności orzeczenia. Jeżeli więc stwierdzenie nieważności orzeczenia, o którym mowa w art. 1 ust. 1 i 2 ustawy lutowej stanowi konstytutywną przesłankę uzyskania odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie art. 8 ust. 1 tej ustawy, to przepis art. 8 ust. 4 dotyczy sytuacji, w których niemożliwe jest stwierdzenie nieważności rzeczowego orzeczenia. W przeciwnym wypadku uprawniona osoba uzyskałaby odszkodowanie na podstawie art. 8 ust. 1.**

Przepis art. 8 ust. 4 dotyczy zatem takich tylko sytuacji, gdy przed wejściem w życie ustawy lutowej dana osoba uzyskała prawomocnie odszkodowanie w wyniku rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania, a względy słuszności przemawiają za przyznaniem jej dodatkowego odszkodowania na podstawie art. 8 ust. 1.

Tożsamy pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23.01.2019 r., V KK 111/18. Mianowicie, że art. 8 ust. 4 ustawy lutowej dotyczy tylko jednej sytuacji, tj. przeprowadzenia przed wejściem w życie tej ustawy bądź jej zmiany z września 2007 r. postępowania w trybie rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania oraz uzyskania w następstwie tych postępowań prawomocnego orzeczenia zasądzającego odszkodowanie.

W rozpoznawanej sprawie taka sytuacja nie ma jednak miejsca, gdyż Z. S. (1) uzyskał prawomocne odszkodowanie i zadośćuczynienie na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej. Przepis art. 8 ust. 4 tej ustawy nie ma więc zastosowania.

Sądowi pierwszej instancji umknęła jeszcze jedna kwestia. Mianowicie, że post. Sądu Wojewódzkiego we Wrocławiu z dnia 25.03.1993 r., III Ko 175/92 o zasądzeniu na rzecz Z. S. (1) odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej jest prawomocne formalnie (res iudicata) oraz materialnie (ne bis in idem). Wywołuje zatem taki stan rzeczy, że niedopuszczalne jest orzekanie po raz drugi „o to samo”. Wymienione orzeczenie może być wzruszone jedynie za pomocą nadzwyczajnych środków zaskarżenia w postaci kasacji bądź wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania sądowego. Zasada ne bis in idem stanowi jeden z fundamentów porządku prawnego w Polsce i wielu innych państwach. Powoduje ona niedopuszczalność ponownego orzekania w tej samej sprawie prawomocnie już rozstrzygniętej. Przełamanie tej zasady może nastąpić jedynie w wyjątkowych wypadkach. Ze względu na gwarancyjny charakter musi być też ściśle interpretowana. **W przepisie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej określony został wyjątkowy wypadek pozwalający na przełamanie zasady ne bis in idem, ale wyłącznie wtedy, gdy przed wejściem w życie tej ustawy bądź jej zmiany we wrześniu 2007 r. dana**

osoba uzyskała odszkodowanie lub zadośćuczynienie w wyniku rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania.

W takim stanie rzeczy należy stwierdzić, że żądanie przez B. G. zasądzenia uzupełniającego (dodatkowego) odszkodowania i zadośćuczynienia jest niedopuszczalne z mocy prawa. Na rzecz jej wstępnego, ojca Z. S. (1) prawomocnie zasądzono odszkodowanie i zadośćuczynienie postanowieniem Sądu Wojewódzkiego we Wrocławiu z 25.03.1993 r., Ko 175/92 i niedopuszczalne jest orzekanie po drugi raz (na nowo) w tej samej sprawie. Podstawy prawnej zasądzenia dodatkowego odszkodowania nie stanowi przepis art. 8 ust. 4 ustawy lutowej, a uwagi zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku w tej kwestii wynikają z wadliwej wykładni normy wyrażonej w tym przepisie oraz bezrefleksyjnego cytowania wybranych orzeczeń SN i poglądów komentatorów ustawy lutowej. Pomija się zaś te orzeczenia, w których wyraźnie wskazano, że przepis art. 8 ust. 4 ustawy lutowej dotyczy sytuacji, w której zasądzono odszkodowanie w wyniku rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania jeszcze przed wejściem w życie ustawy lutowej.

Mając na względzie wymienione okoliczności, orzeczono, jak na wstępie.

<i>SSA Jerzy Skorupka</i>	<i>SSA Wiesław Pędziwiatr</i>	<i>SSA Jarosław Mazurek</i>
----------------------------------	--------------------------------------	------------------------------------